

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 264/2020-51

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 25. augusta 2020 v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša (sudca spravodajca) a zo sudcov Ladislava Duditša a Libora Duľu v konaní o ústavnej sťažnosti [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], Česká republika, [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpených Advokátskou kanceláriou JUDr. Stopka, JUDr. Cisarík s. r. o., Potočná 2835/1A, Čadca, v mene ktorej koná advokát a konateľ JUDr. Miroslav Stopka, vo veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie ich vecí bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Čadca v konaní vedenom pod sp. zn. 6 C 544/1999 takto

rozhodol:

1. Základné právo [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] a [REDACTED] podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Čadca v konaní vedenom pod sp. zn. 6 C 544/1999 v období

(ďalej len „sťažovatelia“), vo veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie ich veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Čadca (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 6 C 544/1999 (ďalej len „napadnuté konanie“).

II.

Vymedzenie postupu okresného súdu v napadnutom konaní a sťažnostná argumentácia

2. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že predmetom napadnutého konania je rozhodovanie o žalobe sťažovateľov proti žalovaným, ktorou sa domáhajú určenia vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam. Ústavný súd nálezom č. k. I. ÚS 110/2014-41 zo 4. júna 2014 vyslovil porušenie základného práva sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy postupom okresného súdu v napadnutom konaní a prikázal okresnému súdu konať bez zbytočných prietáhov. Sťažovatelia tvrdia, že okresný súd nález ústavného súdu nerešpektuje a vo veci nekoná bez zbytočných prietáhov, preto podávajú opakovanú ústavnú sťažnosť.

3. Po rozhodnutí ústavného súdu bolo sťažovateľom 10. novembra 2016 (t. j. dva roky a štyri mesiace po rozhodnutí ústavného súdu) doručené uznesenie z 8. septembra 2016, ktorým okresný súd rozhodol o zmene žaloby, *«ktorú sťažovatelia doručili na súd 14.4.2004 !!! - súd teda o zmene žaloby rozhodoval viac ako 12 rokov. Z odôvodnenia Uznesenia 6 C/544/99 zo dňa 8. 9. 2016 vyplýva, že „na podklade vyššie uvedených skutočností teda mal súd za preukázané, že zrejým nedopatrením pri procesnom postupe nebolo rozhodnuté o procesnom návrhu žalobcov...“ Takéto konanie zo strany súdu možno považovať v intenciách modernej justície za neospravedliteľné...»*. Okresný súd spolu s uznesením doručil sťažovateľom výzvu, aby preukázali aktívnu a pasívnu legitimitáciu strán sporu. Sťažovatelia požiadali 12. januára 2017 o predĺženie lehoty na doručenie dokladov, napokon na výzvu okresného súdu reagovali vyjadrením z 21. februára 2017.

4. Sťažovatelia podaním zo 17. októbra 2017 upravili okruh strán sporu a žiadali okresný súd, aby rozhodol o zmene žaloby. Okresný súd výzvou z 29. marca 2018 vyzval

sťažovateľov na doplnenie podania a na predloženie dokladov. Sťažovatelia reagovali 20. apríla 2018. Sťažovatelia ďalej uvádzajú: „*Nečinnosť súdu v období od 9. 9. 2016 do 29. 3. 2020, teda po dobu 18 mesiacov považujú sťažovatelia za subjektívne prietahy v konaní.*

Dňa 03. 04. 2018 bolo sťažovateľom doručené Uznesenie Okresného súdu Čadca 6 C/544/1999-843 zo dňa 25. 01. 2017, teda takmer 14 mesiacov odo dňa rozhodnutia vyššej súdnej úradníčky.

Dňa 12. 11. 2019 bola sťažovateľom doručená Výzva Okresného súdu Čadca... zo dňa 11. 11. 2019, teda po 20 mesiacoch od posledného úkonu zo strany súdu.

Následne sťažovatelia dňa 21. 11. 2019 zaslali konajúcemu súdu žiadosť o predĺženie lehoty... ktorú Okresný súd akceptoval oznámením zo dňa 26. 11. 2019 - doručené 5. 12. 2019, pričom sťažovatelia si Vyjadrením zo dňa 05. 12. 2019 túto povinnosť splnili.

Následne súd sťažovateľov vyzval dňa 15. 01. 2020 - doručené 21. 01. 2020 ku gramatickej úprave žaloby, predloženiu originálov listín a spresneniu okruhu účastníkov s lehotou 30 dní na splnenie povinností, pričom dňa 18. 02. 2020 sťažovatelia reagovali Žiadosťou o predĺženie lehoty s poukazom na množstvo matérie.

Dňa 21. 02. 2020 sťažovatelia zaslali... Odpoveď na výzvu súdu, v ktorej čiastočne splnili povinnosti uložené vo výzve Okresného súdu zo dňa 15. 01. 2020.

Výzvou Okresného súdu Čadca... zo dňa 24. 02. 2020, ktorá bola právnomu zástupcovi sťažovateľov doručená dňa 01. 04. 2020 súd predĺžil lehotu na predloženie dokladov do 30. 04. 2020.“

5. Sťažovatelia podali 2. apríla 2020 sťažnosť na prietahy v konaní predsedovi okresného súdu z dôvodu, že ani po 5 rokoch a 10 mesiacoch od rozhodnutia ústavného súdu nie je predmetná vec právoplatne skončená. Predsedníčka okresného súdu vyhodnotila predmetnú sťažnosť ako nedôvodnú. Vzhľadom na skutočnosti uvedené v ústavnej sťažnosti považujú sťažovatelia „*činnosť súdu za neefektívnu, čím dochádza k porušeniu ich práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov. Procesnú aktivitu súdu nemožno hodnotiť ako činnosť smerujúcu efektívne k meritórnemu rozhodnutiu veci v primeranom čase. Sťažovatelia sa stále nachádzajú v stave právnej neistoty, čo všetko len viac a viac prehlbuje ich nedôveru v súdnictvo Slovenskej republiky.*

... Sťažovatelia vidia porušenie ich ústavného práva v neprimeraných časových prieťahoch spôsobených nečinnosťou a neefektívnejšou činnosťou súdu opakovane...

Sťažovatelia považujú za potrebné poukázať na skutočnosť, že ide o konanie začaté na základe návrhu zo dňa 2. 9. 1997, t. j. uvedené konanie trvá takmer 23 rokov a doposiaľ nie je právoplatne skončené, napriek tej skutočnosti že sa predmet sporu nevymyká náročnosťou oproti veciam skutkovo obdobným.“.

6. Vzhľadom na uvedené sťažovatelia navrhujú, aby ústavný súd po prijatí veci na ďalšie konanie vo veci samej nálehom takto rozhodol:

„Základné právo (sťažovateľov)... na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov upravené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Čadca v konaní... pod sp. zn. 6 C/544/99 v období po právoplatnosti nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. I. ÚS 110/2014-41 zo dňa 4. júna 2014-41 porušené bolo.

Okresnému súdu Čadca prikazuje, aby v konaní... pod sp. zn. 6 C/544/99, konal bez zbytočných prieťahov.

(Sťažovateľom)... priznáva finančné zadostučinenie vo výške po 2.000,- EUR... každému, ktoré je Okresný súd Čadca povinný vyplatiť... do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

(Sťažovateľom)... priznáva trovy právneho zastúpenia vo výške 1087,49 EUR... ktoré je súd povinný zaplatiť na účet... do troch dní od právoplatnosti tohto rozhodnutia.“

7. Primerané finančné zadostučinenie sťažovatelia žiadajú z dôvodu zdĺhavosti napadnutého konania, a to aj napriek tomu, že ústavný súd v náleze zo 4. júna 2014 konštatoval zbytočné prieťahy v napadnutom konaní. U sťažovateľov ide o prvý prípad, keď spor riešia súdnou cestou, a „súčasný stav odsúvania reálnej súdnej ochrany v nich vzbudzuje bezmocnosť, nedôveru v súdny systém a obavy o spravodlivý súdny proces, čo sťažovatelia pociťujú ako ujmu... sťažovatelia sa domáhajú súdnej ochrany v domnienke, že súd im pomôže odstrániť právnu neistotu a oni sa domôžu ich práva. Doterajší stav však svedčí o opaku, z čoho sú sťažovatelia rozčarovaní. Zároveň predlžovanie konania oslabuje ich postavenie z hľadiska vymožitelnosti práva.“.

III.

Vyjadrenia odporcu a replika sťažovateľov

8. Na výzvu ústavného súdu sa k prijatej ústavnej sťažnosti vyjadrila predsedníčka okresného súdu. V prípise sp. zn. 1 SprV 160/2020 zo 6. júla 2020 uviedla, že po preštudovaní spisu konštatuje prieťahy v napadnutom konaní. K prieťahom v napadnutom konaní však podľa nej prispel aj právny zástupca sťažovateľov, ktorý nedokázal splniť výzvu okresného súdu a viackrát požiadal o predĺženie lehoty.

9. Predsedníčka okresného súdu k svojmu vyjadreniu pripojila aj vyjadrenie zákonnej sudkyne, ktorá vo vyjadrení z 3. júla 2020 uviedla, že ústavnú sťažnosť nepovažuje za dôvodnú. Poukázala na to, že predmetný spis jej bol pridelený ako reštančný od 26. novembra 2015, keď bola menovaná do funkcie sudcu, pričom v uvedený deň prevzala 422 vecí v oddelení C bez započítania vecí z iných súdnych oddelení. Počas pridelenia spisu realizovala úkony v súlade s právnym názorom Krajského súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“). Jednotlivé úkony v rokoch 2017 až 2020 neboli realizované plynulo aj z dôvodu dva roky trvajúcej práceneschopnosti vyššieho súdneho úradníka, ktorá bola ukončená jeho odchodom do advokácie. V tomto období obeh spisov realizovala len zákonná sudkyňa a asistentka. Na zastupovanie jej bol pridelený vyšší súdny úradník, ktorý nevyhnutné úkony realizoval popri pôsobení v inom plne obsadenom senáte. Aj vzhľadom na túto skutočnosť vyšší súdny úradník neriešil predmetnú vec ako prioritnú.

10. Zákonná sudkyňa poukázala na to, že právny zástupca sťažovateľov bol 11. novembra 2019 vyzvaný na odstránenie rozporov svojho podania v záujme hospodárnosti konania. Právny zástupca v podaní doručenom 22. novembra 2019 požiadal o predĺženie lehoty do 12. decembra 2019. Dňa 2. decembra 2019 doručil ďalšie podanie, ktoré posúdila sudkyňa zastupujúca zákonnú sudkyňu, *„pričom bol opätovne právny zástupca žalobcov vyzvaný výzvou (č. l. 917 a 917) na čo reagoval tak, že žiada o predĺženie lehoty do 21. 3. 2020, nakoľko ide o množstvo matérie k upresneniu okruhu účastníkov a právnych nástupcov, čo vyžaduje dlhší čas (č. l. 924 spisu). Sudkyňou JUDr. Plichtíkovou mu bola predĺžená lehota na splnenie pokynu do 30. 4. 2020, ktorá doposiaľ neuplynula.*

Pokiaľ teda súdu doručil sťažnosť na prieťahy v spore, tieto spôsobuje právny zástupca svojim konaním, kedy nedokáže podľa názoru sudkyne splniť pokyn - výzvu súdu. Súd vo veci na podklade nesplnenia výzvy vo veci vydal procesné uznesenie 1. 7. 2020, ktorým nepripustil zmenu žaloby a vo veci stanovil termín pojednávania na 22. 10. 2020. Súd poukazuje aj na záludnosť postupu právneho zástupcu žalobcov, ktorý v písomnom podaní požiadal súd o poskytnutie ďalšej primeranej lehoty na splnenie pokynu súdu pre náročnosť ustálenia okruhu účastníkov a ešte predtým ako mu táto lehota vôbec uplynula podal ústavnú sťažnosť na prieťahy v konaní.“.

11. Podľa zákonnej sudkyne pri efektívnom postupe mal právny zástupca dostatočný čas na to, „aby sa zaoberal a vyriešil otázku zapísateľnosti, vykonateľnosti rozsudku v katastri nehnuteľností s prihliadnutím k predmetu sporu... na strane žalovaných vystupuje 57 účastníkov a z dôvodu ich vyššieho veku dochádza v dôsledku úmrtí k strate ich spôsobilosti, kedy súd musí sám z úradnej moci ustaľovať okruh účastníkov čo spôsobuje taktiež predĺženie súdneho sporu. Pokiaľ právny zástupca žalobcov považuje činnosť súdu za neefektívnu, prieťahy podľa názoru súdu spôsobuje sám svojimi podaniami, ktoré neprispievajú k prerokovaniu veci bez zbytočných prieťahov v súdnom konaní. Mám zato, že podanou ústavnou sťažnosťou sa snaží strana žalobcov získať finančné prostriedky byť si vedomá toho, že v spore úspešnou byť nemusí.“.

12. Sťažovatelia vo svojom stanovisku z 13. júla 2020 k vyjadreniu okresného súdu uviedli, že tieto vyjadrenia sú v rozpore so súdnym spisom a okresný súd prenáša zodpovednosť za svoje prieťahy na sťažovateľov a ich právneho zástupcu. Je zrejmé, že okresný súd nerešpektoval pokyn ústavného súdu v náleze sp. zn. I. ÚS 110/2014 a vec neukončil ani po šiestich rokoch od doručenia tohto nálezu, pričom celková dĺžka napadnutého konania je 23 rokov. Napriek tomu, že podľa „CSP súd musí z úradnej moci ustaľovať okruh účastníkov, v tomto sme my boli výrazne nápomocní, keď nás súd 15. 01. 2020 vyzval na zmenu žaloby a okruh strán v konaní, čo bolo v rozpore s CSP, nakoľko túto skutočnosť musí zisťovať súd sám, napriek tomu sme súdu okruh účastníkov i zmenu žaloby doručili s tým, že na výzvu súdu sme 18. 02. 2020 upravili rozsudový návrh a doložili aktuálne doklady a teda je zrejmé, že sme reagovali na výzvu súdu, hoci výzva

súdu bola sčasti v rozpore s CSP, ale v záujme urýchlenia konania sme požadované podklady súdu predložili. Rovnako sme vo vyjadrení zo dňa 2. 12. 2019 /ktorým sme podrobne upravovali okruh účastníkov/ reagovali na výzvu Okresného súdu Čadca, ktorá nám bola doručená dňa 12. 11. 2019.

Zvaľovanie zodpovednosti za nerozhodnutie súdu vo veci, ktorá trvá dvadsaťtri rokov na sťažovateľov, resp. právneho zástupcu je preto neseriózne a v rozpore so spisovým materiálom a súd zjavne nekoná napriek už uloženej povinnosti Ústavného súdu, konať bez zbytočných prietáhov.“.

13. Ústavný súd so súhlasom účastníkov podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil v tejto veci od ústneho pojednávania, keďže od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

IV.

Právomoc ústavného súdu a ústavnoprávne východiská v judikatúre ústavného súdu a Európskeho súdu pre ľudské práva

14. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

15. Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

16. Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov.

17. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru

Európskeho súdu pre ľudské práva k čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), pokiaľ ide o právo na prejednanie veci v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

18. Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy alebo práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04).

19. Ústavný súd vo svojej judikatúre (napr. IV. ÚS 22/02, III. ÚS 103/09) už uviedol, že nielen nečinnosť, ale aj nesprávna a neefektívna činnosť všeobecného súdu môže zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov alebo práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa dohovoru, a to v prípade, ak jeho činnosť nesmerovala k odstráneniu právnej neistoty týkajúcej sa tých práv, kvôli ktorým sa sťažovatelia na neho obrátili s návrhom, aby o ich veci rozhodol.

20. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy alebo práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02). Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj ústavnú sťažnosť sťažovateľov.

V.

Posúdenie vecí ústavným súdom

21. V rámci posúdenia vecí ústavný súd konštatuje, že postup okresného súdu v napadnutom konaní bol už predmetom rozhodovania ústavného súdu. Nálezom č. k. I. ÚS 110/2014-41 zo 4. júna 2014 ústavný súd vyslovil porušenie základného práva sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy postupom okresného súdu v napadnutom konaní. Predmetný nález nadobudol právoplatnosť 16. júna 2014. Z uvedeného dôvodu ústavný súd v aktuálne prerokúvanej veci posudzoval postup okresného súdu v napadnutom konaní po právoplatnosti nálezu ústavného súdu zo 4. júna 2014, t. j. od 17. júna 2014.

22. Pokiaľ ide o kritérium, ktorým je právna a faktická zložitosť vecí, ústavný súd konštatuje, že predmet napadnutého konania – určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam – sa po právnej stránke nejaví ako zložitý. V napadnutom konaní možno identifikovať faktický prvok zložitosti vecí spočívajúci v počte žalovaných – 57 žalovaných, z ktorých viacerí sú vyššieho veku a po ich úmrtí došlo k strate spôsobilosti byť účastníkom konania, preto je potrebné zisťovať okruh dedičov ako právnych nástupcov. Uvedený prvok zložitosti vecí však neodôvodňuje neskončenie napadnutého konania ani po 23 rokoch. Neskončenie vecí ani po uplynutí šiestich rokov od ostatného nálezu ústavného súdu sa tiež javí byť neprimeraným, a to aj napriek identifikovanému prvku faktickej zložitosti vecí.

23. Správanie sťažovateľov je druhým kritériom, ktoré sa uplatňuje pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Ústavný súd z dostupných podkladov dospel k záveru, že správanie sťažovateľov ako žalobcov neprispelo relevantným spôsobom k doterajšej dĺžke napadnutého konania. V rozhodnom období okresný súd sťažovateľov vyzval trikrát na spresnenie žaloby (vymedzenie aktívnej a pasívnej vecnej legitímácie, určenie sporných parciel, predloženie listov vlastníctva, geometrického plánu a pod.) – výzvami z 9. septembra 2016, 11. novembra 2019 a 21. januára 2020. Sťažovatelia reagovali podaniami z 12. januára 2017, 22. novembra 2019 a 18. februára 2020, v ktorých žiadali o predĺženie lehoty na splnenie povinností uložených vo výzvach okresného súdu.

Vplyv tohto postupu sťažovateľov na celkovú dĺžku konania považuje ústavný súd za zanedbateľný – vo vzťahu k celkovej dĺžke napadnutého konania (23 rokov) a aj vo vzťahu k posudzovanému obdobiu, t. j. od 17. júna 2014 (6 rokov). Navyše v určitom rozsahu prípadné nejasnosti, nepresnosti v žalobe – jej odôvodnení alebo v petite – nebránia tomu, aby okresný súd vo veci rozhodol, prípadne vyvodil zodpovednosť voči sťažovateľom za nedostatky žaloby aj v podobe jej zamietnutia.

24. Tretím kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotí, či v napadnutom konaní došlo k zbytočným prietahom, je postup okresného súdu. V rámci tohto kritéria poukazuje ústavný súd na to, že v napadnutom konaní rozhodoval krajský súd ako odvolací súd, ktorý uznesením sp. zn. 6 Co 213/2011 z 31. júla 2012 zrušil rozsudok okresného súdu č. k. 6 C 544/1999-490 z 28. januára 2010 vo výroku, ktorým okresný súd vyhovel žalobe. Výrok o zamietnutí žaloby vo zvyšnej časti nebol odvolaním napadnutý, preto v tejto časti zostal rozsudok okresného súdu nedotknutý. Súdny spis s uznesením krajského súdu bol vrátený okresnému súdu 11. septembra 2012. Uvedené rozhodnutie predchádza rozhodné obdobie, avšak malo priamy vplyv na ďalší postup okresného súdu, ktorý už spadá do posudzovaného obdobia.

25. V prvom rade je potrebné uviesť, že krajský súd v odôvodnení uznesenia z 31. júla 2012 vytkol okresnému súdu konkrétne skutočnosti. Uviedol, že okresný súd nereagoval na množstvo zistení a tvrdení, pri zachovaní princípov sporového konania vôbec neexistoval základ aktívnej vecnej legitímácie sťažovateľov – t. j. existenciu nimi uplatneného práva k nehnuteľnostiam a ich vzťahy k právnym predchodcom. Podľa krajského súdu okresný súd nesprávne postupoval pri zabezpečení podkladov pre znalecké dokazovanie. Vytkol mu aj nedôsledný procesný postup v podobe napr. zastupovania niektorých strán zamestnancom okresného súdu ako opatrovníkom a pochybenia pri tvorbe súdneho spisu, kde navrhol, aby vzhľadom na jeho rozsah bol spis uložený do niekoľkých zväzkov. Krajský súd v súhrne uviedol, že išlo o „*komplexne chybný postup súdu prvého stupňa*“, ktorý nebolo možné napraviť v odvolacom konaní, preto rozsudok okresného súdu zrušil a vec mu v rozsahu zrušenia vrátil na ďalšie konanie. V uznesení krajského súdu formulovaný právny názor je záväzný pre okresný súd a stanovil prvky, na ktoré sa mal

okresný súd v ďalšom postupe zamerať. Uznesenie krajského súdu takto vytvorilo určitý predmet, ktorého realizácia už spadala do rozhodného obdobia. Úlohou okresného súdu bolo zamerať sa na celý komplex skutočností – objasnenie aktívnej vecnej legitímácie sťažovateľov, jednoznačné vymedzenie sporných nehnuteľností (parciel) a tiež objasnenie pasívnej vecnej legitímácie a ustálenie okruhu žalovaných. V určitom rozsahu je preukázanie uvedených skutočností procesnou zodpovednosťou sťažovateľov ako žalobcov, a preto – vychádzajúc z právneho názoru krajského súdu – bolo úlohou okresného súdu poskytnúť sťažovateľom primeranú možnosť svoje tvrdenia preukázať, odôvodnenie alebo petit žaloby spresniť a predložiť príslušné dôkazy. Okresný súd v rozhodnom období vyzval sťažovateľov trikrát na objasnenie špecifikovaných okolností, a to vždy s odstupom niekoľkých rokov, a v rozhodnom období vo veci ani raz nenariadil pojednávanie a ani raz nerozhodol. Tento postup okresného súdu – v časovom rámci šiestich rokov – je nevyhnutné hodnotiť ako nesústreďený a neefektívny, a teda taký, ktorý nie je ústavne akceptovateľný.

26. Zo súdneho spisu je zrejmé, že postup okresného súdu v napadnutom konaní výrazne poznačilo ustáľovanie okruhu žalovaných. V tomto smere ústavný súd poukazuje napr. na to, že uznesenie krajského súdu z 31. júla 2012, ktoré bolo okresnému súdu so súdnym spisom doručené 11. septembra 2012, nadobudlo právoplatnosť 26. januára 2015. Okresný súd v rozhodnom období nepochybne vyvinul úsilie na ustálenie okruhu žalovaných už len na účely doručenia uznesenia krajského súdu z 31. júla 2012. V rámci tohto úsilia opakovane žiadal príslušné orgány o doručenie úmrtných listov, následne zisťoval dedičov po zomrelých žalovaných, pričom niektorí zistení dedičia boli tiež zosnulí, preto bolo potrebné zisťovať aj okruh ich dedičov. Pri viacerých žalovaných bolo potrebné listiny doručovať do Českej republiky, Rakúska a Nemecka, čo tiež sťažovalo postup okresného súdu. Vplyv tejto skutočnosti ústavný súd zohľadnil, avšak len v limitovanej podobe. Ani takto nepochybne komplikovaná skutková okolnosť sťažujúca postup všeobecného súdu nemôže ospravedlniť celkovú dĺžku napadnutého konania a taktiež postup okresného súdu v rozhodnom období.

27. Ústavný súd v tomto smere považuje za rozhodujúce, že v napadnutom konaní po uplynutí 23 rokov – vychádzajúc z právneho názoru krajského súdu – nie je dostatočne

ustálená aktívna vecná legitimácia sťažovateľov a nie sú dostatočne identifikované nehnuteľnosti, ktorých sa týka určenie vlastníckeho práva. Uvedené skutočnosti je potrebné nevyhnutne objasniť v počiatočných fázach konania, pričom je primárne zodpovednosťou účastníka konania (strany sporu) tieto skutočnosti tvrdiť a preukázať v žalobe (návrhu). Nepreukázanie týchto skutočností, prípadne nejednoznačnosť žaloby týkajúca sa týchto skutočností umožňuje po primeranej procesnej aktivite (napr. výzva na doplnenie žaloby) vyniesť rozhodnutie, ktorým sa konanie končí. Pritom je relevantné, že na strane sťažovateľov nebol problém s doručovaním, prípadne s právnym nástupníctvom v rozsahu, v akom sa vyskytol na strane žalovaných. Táto samotná skutočnosť – nevyjasnenie aktívnej vecnej legitimácie, prípadne neidentifikovanie sporných nehnuteľností ani po uplynutí 23 rokov a nevyvodenie dôsledkov z tejto skutočnosti – svedčí o výrazne neefektívnom a nesústredenom postupe okresného súdu v napadnutom konaní. Osobitne je potrebné zdôrazniť, že postup okresného súdu ani v rozhodnom období nemožno hodnotiť ako efektívny a sústredený. Ústavný súd v tomto konaní neposudzuje vec samu (meritum) – napriek tomu však z dostupných podkladov možno usudzovať, že za určitých okolností bolo možné v napadnutom konaní vydať rozhodnutie, ktorým sa konanie končí, aj bez ustálenia okruhu žalovaných. Aj z tohto pohľadu bolo primerané zohľadniť špecifikovaný faktický prvok zložitosti veci len obmedzene.

28. Pokiaľ ide o obranu okresného súdu – vysokým počtom nevybavených vecí, práceneschopnosťou vyššieho súdneho úradníka a tiež pridelením vyššieho súdneho úradníka zákonnej sudkyňi len na zástup, túto ústavný súd nemôže akceptovať. V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje na svoju judikatúru, podľa ktorej nie je možné prenášať technicko-organizačné problémy štátnych orgánov na účastníkov konania, čo platí o to viac, ak to má za následok porušenie ich základných práv alebo slobôd. Podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu (napr. I. ÚS 127/04) nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, nemôže byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a v konečnom dôsledku nezbavuje štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prietahy v súdnom konaní (IV. ÚS 97/04, IV. ÚS 136/03, IV. ÚS 35/06, II. ÚS 481/2017). Rovnako tak uviedol, že hoci nie všetky nástroje na vyriešenie tzv.

objektívnych okolností sa nachádzajú v dispozičnej sfére vedenia súdu či konajúceho sudcu, nemožno systémové nedostatky v oblasti výkonu spravodlivosti pripisovať na ťarchu účastníkov súdneho konania (pozri napr. I. ÚS 119/03, II. ÚS 179/2013, II. ÚS 264/2013, II. ÚS 481/2017).

29. Na základe uvedeného ústavný súd dospel k záveru, že v rozhodnom období postupom okresného súdu v napadnutom konaní bolo porušené základné právo sťažovateľov na prerokovanie ich vecí bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

VI.

Záver

VI.1 K bodom 1, 2, 3 výrokovej časti nálezu

30. Ústavný súd na základe vykonaného posúdenia (bod V tohto odôvodnenia) dospel k záveru, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní v období po právoplatnosti nálezu ústavného súdu č. k. I. ÚS 110/2014-41 zo 4. júna 2014 bolo porušené základné právo sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (bod 1 výrokovej časti tohto nálezu).

31. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak porušenie základných práv podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

32. Ústavný súd, vychádzajúc z čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy, považoval za nevyhnutné opätovne prikázať okresnému súdu, aby v napadnutom konaní konal bez zbytočných prietáhov, zvlášť preto, lebo nerešpektoval príkaz ústavného súdu vyplývajúci z nálezu sp. zn. I. ÚS 110/2014 (bod 2 výrokovej časti tohto nálezu). Ústavný súd vychádzal zo zistenia, že v čase rozhodovania ústavného súdu napadnuté konanie nebolo právoplatne skončené.

33. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhoví sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

34. Podľa § 123 ods. 2 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, v ústavnej sťažnosti uvedie rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

35. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (m. m. napr. IV. ÚS 210/04). Ústavný súd vychádzal aj z toho, že prieskumy súdu v konaní či jeho nečinnosť predstavujú iný zásah súdu proti základným ústavne zaručeným právam (slobodám). Pritom taký zásah sám nie je výrazom (výsledkom) riadnej rozhodovacej právomoci súdu a ako taký sa vymyká obvyklému, prieskumnému či inému konaniu. Z tejto fakticity vyplýva, že porušenie práva na súdne konanie v primeranej lehote nemožno dodatočne napraviť. Možno zabrániť, aby nedošlo k ďalším prieskumom (ústavným príkazom), ale už raz vzniknutý prieskum odstrániť nemožno, možno len poskytnúť za porušenie tohto práva primeranú finančnú náhradu podľa čl. 127 ods. 3 ústavy (porovnaj napr. I. ÚS 282/2019).

36. Sťažovatelia sa v ústavnej sťažnosti domáhali priznania primeraného finančného zadosťučinenia každému v sume 2 000 € z dôvodu celkovej dĺžky napadnutého konania s tým, že vo veci ide o opakované prieskumy. Sťažovatelia zotrávajú v stave právnej neistoty a tvrdia, že plynutím času sa oslabuje ich postavenie z hľadiska vymožitelnosti práva.

37. V prerokúvanom prípade podľa názoru ústavného súdu prichádza do úvahy priznanie finančného zadosťučinenia. Ústavný súd prihliadol predovšetkým na celkovú dĺžku napadnutého konania, na neefektívny a nesústreďený postup okresného súdu v napadnutom konaní a na to, že v uvedenom konaní ide o opakované porušenie základného

práva sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Na uvedenom základe ústavný súd rozhodol, že sťažovateľom priznáva primerané finančné zadostučinenie v požadovanej sume, t. j. každému zo sťažovateľov v sume po 2 000 €, ktoré im je okresný súd povinný zaplatiť v zmysle § 135 ods. 1 zákona o ústavnom súde do 2 mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (bod 3 výrokovej časti tohto nálezu).

VI.2 K bodu 4 výrokovej časti nálezu

38. Ústavný súd napokon rozhodol aj o náhrade trov konania sťažovateľov, ktoré im vznikli v dôsledku ich právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom.

39. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

40. Ústavný súd pri rozhodovaní o náhrade trov právneho zastúpenia sťažovateľov vychádzal z § 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13 ods. 2 a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“).

41. Ústavný súd priznal sťažovateľom náhradu trov právneho zastúpenia za 2 úkony právnej služby vykonané v roku 2020 (prevzatie a príprava zastúpenia a podanie ústavnej sťažnosti). Vzhľadom na skutočnosť, že vyjadrenie doručené ústavnému súdu 15. júla 2020 neobsahovalo žiadnu novú argumentáciu, ktorou by sťažovatelia podporili záver o ústavnej neudržateľnosti postupu okresného súdu v napadnutom konaní, ústavný súd náhradu trov konania za tento úkon sťažovateľom nepriznal.

42. Podľa Štatistického úradu Slovenskej republiky bola v 1. polroku roka 2019 (§ 1 ods. 3 vyhlášky) priemerná mesačná mzda v hospodárstve Slovenskej republiky vo výške 1 062 € (z toho jedna šestina v zmysle § 11 ods. 3 vyhlášky sa rovná sume 177 € a jedna stotina v zmysle § 16 ods. 3 vyhlášky sa rovná sume 10,62 €). Keďže išlo

o spoločné úkony pri zastupovaní piatich sťažovateľov, základná sadzba tarifnej odmeny sa zníži o 50 % za každého sťažovateľa (§ 13 ods. 2 vyhlášky), čo sa rovná sume 88,50 €.

43. Sťažovateľom patrí ako náhrada trov právneho zastúpenia náhrada za 2 úkony právnej služby v roku 2020 v zmysle § 11 ods. 3 vyhlášky spolu v sume 885 €. Zároveň im patrí režijný paušál v zmysle § 16 ods. 3 vyhlášky spolu v sume 106,20 €. Celková suma náhrady trov konania predstavuje po jej zvýšení o daň z pridanej hodnoty, ktorej platiteľom je právny zástupca sťažovateľov, sumu 1 189,44 € (bod 4 výrokovej časti tohto nálezu).

44. Priznanú náhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľov v lehote uvedenej v bode 4 výrokovej časti tohto nálezu (§ 135 ods. 1 zákona o ústavnom súde).

45. V zmysle § 70 ods. 1 zákona o ústavnom súde tento nález nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia poslednému z účastníkov tohto konania pred ústavným súdom.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 25. augusta 2020

Miroslav Duriš
predseda senátu